

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра аграрного, земельного та екологічного права ім. акад. В.З. Янчука

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології

_____ 2020 р.
«____» _____

«РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри аграрного, земельного
та екологічного права ім. акад. В.З. Янчука
Протокол № ____ від «____» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри

В.М. Єрмоленко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»**

спеціальність: **101 Екологія**

освітня програма: **Природничі науки**

факультет: **захисту рослин, біотехнологій
та екології**

Розробник: Кондратюк Тетяна Миколаївна,
сстарший викладач кафедри аграрного, земельного та
екологічного права ім. акад. В. З. Янчука, к.ю.н.

Київ – 2020

1. Опис навчальної дисципліни
«Природоохоронне законодавство та екологічне право»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	ОКР «Бакалавр»	
Спеціальність	101 «Екологія»	
Освітня програма	«Природничі науки»	
Характеристика навчальної дисципліни		
	денна ф.н.	заочна ф.н.
Вид	Нормативна	Нормативна
Загальна кількість годин	120	9
Кількість кредитів ECTS	4,0	0,2
Кількість змістовних модулів	2,0	1
Курсовий проект (робота)	-	-
Форма контролю	Іспит	Залік
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна ф.н.	заочна ф.н.
Рік підготовки	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	30	2
Практичні, семінарські заняття	30	2
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60	
Індивідуальні заняття		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: – аудиторних – самостійної роботи студента	4 год. 4 год.	2 год

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

На сучасному етапі реформування аграрного сектора економіки першочергову роль відіграє створення суб'єктів господарювання, здатних виробляти конкурентоспроможну, високоякісну та екологічно чисту продукцію. Актуального значення набуває професійна підготовка фахівців, добре обізнаних у юридичних питаннях щодо охорони довкілля та природокористування.

У зв'язку з цим постає завдання підвищення рівня викладання та засвоєння студентами еколого-правових знань, що формуються відповідно до сучасних напрямів державної політики в галузі екологічних відносин, досягнень науки екологічного права. Цим обумовлено введення до навчального процесу навчальної дисципліни “Природоохоронне законодавство та екологічне право”.

Мета курсу “Природоохоронне законодавство та екологічне право” – формування системи знань з питань правового регулювання екологічних відносин, юридичного забезпечення екологічної складової діяльності сільськогосподарських підприємств, охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Завдання дисципліни “Природоохоронне законодавство та екологічне право”:

1) вивчення системи чинного екологічного законодавства, а також еколого-правових проблем, що стоять перед наукою екологічного права;

2) вивчення системи чинного природоресурсного законодавства, основних проблем, пов'язаних із землекористуванням, водокористуванням, надрокористуванням, лісокористуванням, використанням атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу;

3) вивчення системи чинного природоресурсного законодавства, основних проблем, пов'язаних з охороною земель, вод, надр, лісів, атмосферного повітря, охороною рослинного і тваринного світу.

У професійному аспекті завдання навчального курсу є поширення зазначених положень на сферу екологічних правовідносин, оскільки підготовка кваліфікованого фахівця передбачає глибоке опанування ним певних правових знань, як обов'язкову умову подальшої успішної професійної діяльності.

Студенту належить оволодіти відповідною сукупністю знань, вмінь та навичок, зокрема:

– **студент повинен засвоїти знання** із загальної теорії екологічного права, його особливої та спеціальної частин;

– **студент повинен вміти:**

- давати визначення основних категорій та понять екологічного права;
- відрізняти екологічні правові відносини від інших відносин, що виникають у суспільному житті;
- орієнтуватися у чинному екологічному законодавстві;
- знати проблеми розвитку науки екологічного права на сучасному етапі;

- застосовувати теоретичні знання і приписи нормативно-правових актів у практичній діяльності;
- **студент повинен набути** навичок використовувати чинне екологічне законодавство для розширення свого правового кругозору, правової культури та вирішення питань, що виникають у практичній діяльності.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та оцінки сучасного стану природоохоронних правовідносин;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях щодо вирішення екологічних питань;
- знання предметної області екологічного права та розуміння професійної діяльності у природоохоронній сфері;
- здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями у галузі екологічного права;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства суб'єкта природоохоронних правовідносин, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні;
- прагнення до збереження навколишнього природного середовища;
- здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- здатність застосовувати знання основоположних принципів і доктрин екологічного права;
- знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм екологічного права;
- здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти у сфері природоохоронних правовідносин;
- здатність аналізувати екологічні проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції з природоохоронних питань;
- здатність до критичного та системного аналізу природоохоронних правовідносин та застосування набутих знань у професійній практичній діяльності;
- здатність до вирішення екологічних проблем із застосуванням можливих способів захисту прав та інтересів громадян;
- здатність логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру й значення в екологічній сфері;
- здатність до аналізу нормативно-правових актів, до самостійної підготовки проектів актів правозастосування в екологічній сфері.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство та екологічне право»

Назви змістовних модулів	тижні	Кількість годин											
		Денна форма						Заочна форма					
		Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			Л	П	лаб	Інд	С.р.		Л	П	лаб	інд	с.р.
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1.													
Тема 1. Загальнотеоретичні засади екологічного права	1	8	2	2			4	2	1	1			
Тема 2. Правові засади екологічного управління.	2	9	2	2			5	2	1	1			
Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян.	3	8	2	2			4	1		1			
Тема 4. Право власності на природні ресурси та їх правова охорона.	4	8	2	2			4	1		1			
Разом за змістовним модулем 1	4	33	8	8			17	6	2	4			
Змістовний модуль 2 .													
Тема 5. Право природокористування.	5	8	2	2			4	2	1	1			
Тема 6. Правове регулювання використання та охорони земель.	6	9	2	2			5						
Тема 7. Правові вимоги щодо використання та охорони надр і корисних копалин.	7	8	2	2			4						
Тема 8. Правове регулювання використання та охорони рослинного світу.	8	8	2	2			4						
Разом за змістовним модулем 2	4	33	8	8			17						

Змістовний модуль 3 .													
Тема 9. Правовий режим використання та охорони лісів і лісових ресурсів.	9	8	2	2			4						
Тема 10. Правове регулювання використання та охорони вод і водних ресурсів.	10	8	2	2			4						
Тема 11. Правове забезпечення використання й охорони тваринного світу.	11	8	2	2			4						
Тема 12. Формування екологічної мережі як засіб охорони і збереження природи.	12	10	3	2			5						
Тема 13. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій, охорони навколишнього середовища.	13	9	2	3			4						
Тема 14. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.	14 - 15	11	3	3			5						
Разом за змістовним модулем 3	7	54	14	14			26						
Усього годин	15	120	30	30			60	6	2	4			
Курсовий проект		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Загальнотеоретичні засади екологічного права.

Поняття та визначення та визначення екологічного права. Предмет, метод та принципи екологічного права. Екологічна функція держави і права. Сучасна екологічна криза: причини, наслідки, форми прояву та шляхи подолання. Система екологічного права та його співвідношення з іншими галузями права. Виникнення і основні етапи розвитку екологічного законодавства і права. Джерела екологічного права та екологічних правовідносин. Поняття й особливості джерел екологічного права. Конституційні основи. Спеціальні закони, підзаконні правові акти центральних органів влади та відомчих органів управління, нормативні акти місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо охорони довкілля як джерела екологічного права.

Тема 2. Правові засади екологічного управління.

Основні принципи управління і контролю у сфері природокористування та охорони довкілля. Система державних органів управління та контролю у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля. Основні функції управління у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища. Правові гарантії участі громадськості в управлінні природокористування та природоохороною. Повноваження органів управління щодо вирішення спорів у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля. Відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони довкілля.

Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян.

Суб'єкти екологічного права та екологічна правосуб'єктність. Загальна характеристика системи екологічних прав громадян; конституційні екологічні права громадян; поняття та види екологічних обов'язків; гарантії, охорона, форми та способи захисту екологічних прав. Співвідношення екологічних прав і обов'язків.

Тема 4. Право власності на природні ресурси та їх правова охорона.

Загальна характеристика права власності на природні ресурси; форми права власності (державна, комунальна, приватна) на природні ресурси; охорона та гарантії права власності на природні ресурси. Особливості набуття та припинення права власності природних ресурсів у державній, приватній та комунальній власності. Суб'єкти права власності на природні ресурси.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 5. Право природокористування.

Природокористування як необхідна умова існування людини і суспільства: визначення поняття й основні принципи. Основні види природокористування та їх юридичне закріплення. Право загального природокористування та межі його належного здійснення. Правове регулювання спеціального природокористування. Зміст права природокористування, права й обов'язки природокористувачів. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування.

Тема 6. Правове регулювання використання та охорони земель.

Земельні ресурси як об'єкт господарського використання та правової охорони: правовий режим цільового використання земель. Система правових заходів щодо охорони земельних ресурсів та їх закріплення в земельному та екологічному законодавстві. Правове забезпечення охорони земель при здійсненні господарської діяльності: рекультивація і консервація земель. Правові вимоги щодо охорони земель від водної та вітрової ерозії, хімічного та радіоактивного забруднення та нових технологій. Державний, самоврядний і громадський контроль за використанням та охороною земельних ресурсів.

Тема 7. Правові вимоги щодо використання та охорони надр і корисних копалин.

Поняття і структуру державного фонду надр та державного фонду родовищ корисних копалин; види корисних копалин та їх розмежування на загальнодержавні і місцеві: виникнення та припинення права надрокористування. Субєкти надрокористування.

Тема 8. Правове регулювання використання та охорони рослинного світу.

Сучасний стан законодавства про використання й охорону рослинного світу. Законодавство про використання й охорону рослинного світу та рослинних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення. Правове забезпечення охорони об'єктів рослинного світу при здійсненні виробничого господарської діяльності та науково-дослідної діяльності. Правові вимоги щодо акліматизації, інтродукції та селекції рослин, правила створення і збереження ботанічних колекцій. Особливості охорони рідкісних і зникаючих видів рослин: вимоги щодо ведення «Червоної книги України» та «Зеленої книги України». Юридична відповідальність за порушення у сфері охорони і використання рослинного світу.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

Тема 9. Правовий режим використання та охорони лісів і лісових ресурсів.

Сучасний стан законодавства про використання й охорону лісових ресурсів: економічні та екологічні функції лісів. Державний облік лісів і ведення державного лісового кадастру та здійснення моніторингу лісів. Організація охорони і захисту лісів. Законодавство про використання й охорону рослинного світу та рослинних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення. Юридична відповідальність за порушення у сфері охорони і використання лісів.

Тема 10. Правове регулювання використання та охорони вод і водних ресурсів.

Сучасний стан законодавства про використання й охорону вод і водних ресурсів. Правові засади використання, відтворення та охорони вод і водних ресурсів. Особливості правового регулювання використання вод. Спеціальне і загальне водокористування. Суб'єкти водокористування. Основні законодавчі вимоги щодо раціонального використання та ефективної охорони водних об'єктів та їх ресурсів. Правова охорона водних ресурсів через охорону інших природних об'єктів: охорона земель водного фонду та ділянок дна річок, озер, морів та інших водних об'єктів. Правова охорона вод від забруднення, засмічення і вичерпання: умови будівництва, реконструкції та введення в експлуатацію господарських об'єктів і споруд.

Тема 11. Правове забезпечення використання й охорони тваринного світу.

Основні положення законодавства про використання й охорону тваринного світу. Правові заходи охорони тваринного світу: обмеження і заборони стосовно використання об'єктів тваринного світу. Правові вимоги щодо здійснення контролю і обліку та ведення кадастру і моніторингу об'єктів тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства та законодавства про використання та охорону об'єктів тваринного світу.

Тема 12. Формування екологічної мережі як засіб охорони і збереження природи

Поняття та правове забезпечення формування національної екологічної мережі. Національні та міжнародні стандарти розбудови екологічної мережі. Національна екологічна мережа як складова Всеєвропейської екологічної мережі. Ключові території та об'єкти національної екомережі. Правовий режим природно-заповідного фонду як основи екологічної мережі. Буферні зони (території) екомережі. Сполучні та відновлювальні території національної екологічної мережі. Юридична відповідальність за порушення законодавства про формування, збереження та формування екологічної мережі.

Тема 13. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій, охорони навколишнього середовища.

Поняття, суб'єкти та об'єкти екологічної безпеки. Правові заходи щодо забезпечення вимог екологічної безпеки. Поняття і правовий режим зон надзвичайної екологічної ситуації; правові заходи щодо забезпечення захисту населення та територій, запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної екологічної ситуації.

Тема 14. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Поняття та підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення; особливості юридичної відповідальності в екологічному законодавстві; види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Види правопорушень. Дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна, кримінальна відповідальність. Відповідальність за порушення у сфері захисту довкілля.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальнотеоретичні засади екологічного права	2
2	Правові засади екологічного управління	2
3	Екологічні права та обов'язки громадян	2
4	Право власності на природні ресурси та їх правова охорона	2
5	Право природокористування	2
6	Правове регулювання використання та охорони земель	2
7	Правові вимоги щодо використання та охорони надр і корисних	2

	копалин	
8	Правове регулювання використання та охорони рослинного світу.	2
9	Правовий режим використання та охорони лісів і лісових ресурсів.	2
10	Правове регулювання використання та охорони вод і водних ресурсів.	2
11	Правове забезпечення використання й охорони тваринного світу.	2
12	Формування екологічної мережі як засіб охорони і збереження природи	2
13	Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій, охорони навколишнього середовища.	2
14	Відповідальність за порушення екологічного законодавства.	4

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Поняття екологічного права як галузі права, галузі законодавства та юридичної науки.
2. Поняття предмета, об'єктів, методів, принципів та системи екологічного права як галузі права.
3. Розмежування предметів екологічного та аграрного права.
4. Поняття екологічних правовідносин.
5. Поняття еколого-правової норми та еколого-правового інституту.
6. Закони України як джерела екологічного права.
7. Поняття природних ресурсів, природних об'єктів, природних комплексів.
8. Поняття та система конституційних екологічних прав, свобод та обов'язків людини в Україні.
9. Поняття екологічних інтересів людини.
10. Поняття екологічної інформації.
11. Міжнародний акт, в якому вперше закріплено екологічні права і свободи людини.
12. Види природних ресурсів як об'єктів виключного права власності Українського народу.
13. Види природних ресурсів як об'єктів виключного права власності Української держави.
14. Види природних ресурсів як об'єктів права власності територіальної громади.
15. Суб'єкти права загального природокористування.
16. Ознаки права загального природокористування.
17. Суб'єкти права спеціального природокористування.
18. Ознаки права спеціального природокористування.
19. Поняття екологічної, радіоекологічної, біологічної безпеки.
20. Поняття екологічного ризику.
21. Основні засоби управління екологічними ризиками.

22. Міністерства в галузі охорони природи; охорони довкілля в галузі сільського господарства; ліквідації екологічного лиха; охорони довкілля в промисловості, протиепідемічного захисту.
23. Урядові органи зі спеціальними повноваженнями у галузі охорони земель; охорони водних ресурсів; охорони надр; охорони лісів; охорони довкілля в галузі рослинництва; охорони довкілля в галузі тваринництва; охорони довкілля в галузі рибництва; збереження природно-заповідного фонду; екологічного інспектування; екологічного інвестування.
24. Поняття загального, оперативного та фонового державного екологічного моніторингу.
25. Поняття та види державних кадастрів природних ресурсів.
26. Поняття державного екологічного стандарту.
27. Поняття державного нормативу екологічної безпеки.
28. Складові економіко-правового механізму охорони довкілля.
29. Поняття екологічного лімітування.
30. Поняття екологічного ліцензування.
31. Види екологічних дозволів за формою.
32. Поняття та види екологічного контролю.
33. Види зборів за спеціальне використання природних ресурсів.
34. Види зборів за забруднення навколишнього природного середовища.
35. Види зборів за погіршення якості природних ресурсів.
36. Підстави проведення обов'язкового екологічного аудиту.
37. Вимоги до екологічної оцінки.
38. Поняття екологічного страхування.
39. Поняття екологічного правопорушення, екологічного злочину.
40. Об'єкти та суб'єкти екологічного правопорушення.
41. Види земель за категоріями.
42. Розміри земельних ділянок за цільовим призначенням, які можуть бути у приватній власності.
43. Строки короткострокового та довгострокового землекористування.
44. Поняття Генеральної схеми планування території України.
45. Поняття водного права.
46. Поняття та види водних об'єктів.
47. Види річок та особливості їх правового режиму.
48. Суб'єкти права загального водокористування.
49. Ознаки та види загального водокористування
50. Суб'єкти права спеціального водокористування.
51. Ознаки та види спеціального водокористування.
52. Поняття первинних та вторинних водокористувачів.
53. Строки короткострокового та довгострокового водокористування.
54. Поняття водоохоронної зони.
55. Види діяльності, заборонені у водоохоронних зонах.
56. Поняття прибережної захисної смуги, її розміри.
57. Поняття смуги відведення.
58. Поняття берегових смуг водних шляхів.

59. Поняття зони санітарної охорони, її структура та порядок встановлення.
60. Види діяльності, заборонені у зонах санітарної охорони.
61. Температурні обмеження щодо скидання стічних вод.
62. Поняття Державного водного кадастру.
63. Сутність басейнового принципу державного управління у сфері охорони вод.
64. Поняття гірничого права.
65. Поняття надр.
66. Поняття корисних копалин.
67. Поняття Державного фонду надр.
68. Поняття Державного фонду родовищ корисних копалин.
69. Суб'єкти права загального надрокористування.
70. Ознаки та види загального надрокористування.
71. Суб'єкти права спеціального надрокористування.
72. Ознаки та види спеціального надрокористування.
73. Строки короткострокового та довгострокового надрокористування.
74. Види плати за надрокористування.
75. Поняття гірничого відводу.
76. Поняття геологічного відводу.
77. Поняття геологічної інформації.
78. Види та порядок надання дозволів на надрокористування.
79. Поняття та юридичні ознаки атмосферного повітря.
80. Поняття та види нормативів у галузі охорони атмосферного повітря.
81. Урядовий орган зі спеціальними повноваженнями у галузі гідрометеорології.
82. Поняття флористичного права.
83. Поняття рослинного світу та види об'єктів рослинного світу.
84. Поняття лісу, види категорій та груп лісів.
85. Відмінність лісової від нелісової рослинності.
86. Поняття лісового права.
87. Поняття лісового квитка, лісорубного квитка, лісорубного ордера.
88. Поняття розрахункової лісосіки.
89. Суб'єкти права загального лісокористування.
90. Ознаки та види загального лісокористування.
91. Суб'єкти права спеціального лісокористування.
92. Ознаки та види спеціального лісокористування.
93. Строки короткострокового та довгострокового лісокористування.
94. Поняття та види побічних лісокористувань.
95. Строки побічних лісокористувань.
96. Порядок ведення державного лісового кадастру.
97. Поняття та види плати за лісокористування.
98. Строки лісозаготівель на земельних ділянках лісового фонду.
99. Поняття фауністичного права.
100. Поняття тваринного світу та види об'єктів тваринного світу.
101. Суб'єкти права загального користування об'єктами тваринного світу.

102. Ознаки та види загального користування об'єктами тваринного світу
103. Суб'єкти права спеціального користування об'єктами тваринного світу.
104. Ознаки та види спеціального користування об'єктами тваринного світу.
105. Строки короткострокового та довгострокового користування об'єктами тваринного світу.
106. Поняття мисливства.
107. Поняття полювання.
108. Підстави набуття права на полювання.
109. Поняття відстрільної картки.
110. Поняття рибальства.
111. Поняття екологічної мережі.
112. Поняття, структура та види об'єктів природно-заповідного фонду.
113. Порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення.
114. Поняття та сутність екологічного фонду об'єктів природно-заповідного фонду.
115. Поняття літопису природи об'єктів природно-заповідного фонду.
116. Види діяльності та її обмеження на території природно-заповідного фонду.
117. Поняття та ознаки природного заповідника.
118. Поняття, ознаки, структура біосферного заповідника.
119. Поняття, ознаки, структура національного природного парку.
120. Поняття, ознаки, структура регіонального ландшафтного парку.
121. Поняття та ознаки заказника.
122. Поняття та ознаки пам'ятки природи.
123. Поняття та ознаки заповідного урочища.
124. Поняття, ознаки, структура ботанічного саду.
125. Поняття, ознаки, структура дендрологічного парку.
126. Поняття, ознаки, структура зоологічного парку.
127. Поняття та ознаки парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
128. Поняття та ознаки курорту.
129. Структура округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони курорту.
130. Обмеження діяльності в окрузі санітарної (гірничо-санітарної) охорони курорту.
131. Поняття та ознаки рекреаційної зони.
132. Поняття Червоної книги України.
133. Поняття Зеленої книги України.
134. Поняття надзвичайної екологічної ситуації.
135. Ознаки надзвичайної екологічної ситуації державного рівня.
136. Ознаки надзвичайної екологічної ситуації регіонального рівня.
137. Ознаки надзвичайної екологічної ситуації місцевого рівня.
138. Ознаки надзвичайної екологічної ситуації об'єктового рівня.
139. Поняття біологічного різноманіття.
140. Сутність принципу сталого розвитку.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
Спеціальність: 101 «Екологія» ОКР «Бакалавр»; Форма навчання денна; Семестр 3; Курс 2	Кафедра: аграрного, земельного та екологічного права ім.В.З.Янчука 2019-2020 навч.рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 З дисципліни <i>«Природоохоронне</i> <i>законодавство та</i> <i>екологічне право»</i>	Затверджую Зав.кафедри В.М.Єрмоленко _____ 2020 р.

Екзаменаційні питання:

- Охарактеризуйте поняття, зміст та сутність суспільних екологічних відносин.
- Назвіть кадастри природних ресурсів та особливості їх ведення.

Тестові завдання різних типів:

1. Встановіть відповідність між поняттям та його визначенням:

A	Екологічне лімітування	1	здійснюється шляхом встановлення лімітів використання природних ресурсів – граничних обсягів, у межах яких дозволяється спільне використання лісових ресурсів, корисних копалин, рибних запасів та інших водних об'єктів водного промислу, поверхневих і підземних вод мисливських та не мисливських видів тварин, природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
B	Екологічне ліцензування	2	документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання й об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління навколишнім природним середовищем та інформації з питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища й іншим критеріям екологічного аудиту;
C	Екологічний аудит	3	здійснюється шляхом надання дозволів (ліцензій) на спеціальне використання природних ресурсів, здійснення діяльності, пов'язаної з негативним впливом на довкілля.

2. Об'єктивна сторона екологічних правопорушень характеризується:

1	протиправністю дій (бездіяльності), що потягло порушення екологічного правопорядку;
2	заподіянням чи загрозою заподіяння екологічної шкоди;
3	причинним зв'язком між протиправним діянням (діями чи бездіяльністю) та його наслідками (екологічною шкодою);
4	усе вище перераховане

3. Основні принципи формування, збереження та використання екомережі:

1	забезпечення цілісності екосистемних функцій складових елементів екомережі
2	збереження та екологічно збалансоване використання природних ресурсів на території екомережі
3	системне врахування екологічних, соціальних та економічних інтересів суспільства
4	усе вище перераховане

4. Території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть використовуватись:

1	У природоохоронних цілях
2	У науково-дослідних цілях
3	В оздоровчих цілях
4	усі вище перераховані

5.Інтеграційні об'єкти екологічного права:

1	Довкілля;
2	Екологічна мережа;
3	Надра
4	Усе вище перераховане

6. Встановіть відповідність між формами права власності на природні ресурси та суб'єктами:

1	державна	A	фізичні особи
---	----------	---	---------------

2	комунальна	В	держава
3	приватна	С	територіальні громади
		Д	юридичні особи

7. Екологічне правопорушення може бути вчинене:

1	шляхом активних дій (н-д, незаконна порубка лісу)
2	шляхом бездіяльності (н-д, неповідомлення відомостей про аварійні ситуації на водних об'єктах)
3	на місцевому рівні
4	на державному рівні

8. Що є об'єктами земельних правопорушень:

1	права та законні інтереси власників земель
2	відносини у сфері використання та охорони земель;
3	земельний правопорядок
4	усі вище перераховані

9. Вставте пропущене словосполучення:

.... - сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.	(у бланку відповідей подати словосполучення)
---	--

10. Який Закон України є ключовим в екологічному законодавстві:

1	Про природно-заповідний фонд;
2	Про екологічну мережу України;
3	Про оцінку впливу на довкілля;
4	Про охорону навколишнього природного середовища

6. Методи навчання

Під час викладу навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство та екологічне право» застосовуються такі методи навчання як:

- Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - Словесні методи, застосовується для ознайомлення студентів з матеріалами навчальної дисципліни у вигляді лекцій, розповідей-пояснень і бесід;
 - Практичні методи, застосовувані для закріплення знань студентів з навчальної дисципліни у вигляді написання рефератів і вирішення завдань;
- Методи стимулювання, що застосовуються для зацікавленості студентів навчальною дисципліною у вигляді освітлення практики застосування екологічного законодавства, а також дискусій, які виникають з цього приводу.
- Методи контролю, що застосовуються для визначення рівня знань студентів з навчальної дисципліни у вигляді проведення усних та письмових опитувань.

7. Форми контролю

За кредитно-модульною системою викладу навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство та екологічне право» застосовуються такі основні види контролю знань:

- поточний контроль - систематично на різних навчальних заняттях протягом семестру в формах:
 - усне опитування ;
 - письмові контрольні експрес роботи ;
 - тестовий контроль ;
- модульний контроль – тричі на семестр ;
- підсумковий контроль - наприкінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі заліку та іспиту.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських і самостійних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

10. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К.: Юрінком Інтер, 2008.
3. Лісовий кодекс України, 2006 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
4. Водний кодекс України від 20 липня 1995 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
6. Господарський Кодекс України. Господарський процесуальний Кодекс України: Офіційний текст // Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 304 с.
7. Цивільний кодекс України. Офіційний текст // Міністерство юстиції України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 464 с.
8. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 року, із змінами та доповненнями. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 162 с.
9. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року – Х.: ТОВ “Одісей”, 2008. – 256 с.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року – К., 2008.
11. Про власність: Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1991. - № 20. – Ст. 249.
12. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30 червня 1999 року // Голос України. - 1999. - № 159 - 31 серпня.
13. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. – Ст. 504.
14. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. // ВВР України. – 1993. - 4. – Ст. 19.
15. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // ВВР України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
17. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 20-21. – Ст. 190.
18. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua.
19. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 р.
20. Про Загальнодержавну програму „Питна вода України”: Закон України від 3 березня 2005 р. // www.rada.gov.ua.
21. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня // www.rada.gov.ua.
22. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
23. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. // www.rada.gov.ua.
24. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // www.rada.gov.ua.

25. Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону: Закон України від 10 лютого 2000 р. // www.rada.gov.ua.
26. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
27. Про Червону книгу України: Закон України, 2002 р. // www.rada.gov.ua.
28. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22 лютого 2002 р. // www.rada.gov.ua.
29. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6 лютого 2003 р. // www.rada.gov.ua.
30. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. // www.rada.gov.ua.
31. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р. // www.rada.gov.ua.
32. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. // www.rada.gov.ua.
33. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
34. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
35. Про туризм: Закон України в редакції від 18 листопада 2003 р. // www.rada.gov.ua.
36. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 р. // www.rada.gov.ua.
37. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 р. // www.rada.gov.ua.
38. Про видобування і переробку уранових руд: Закон України від 19 листопада 1995 р. // www.rada.gov.ua.
39. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
40. Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення: Закон України від 8 вересня 2005 р. // www.rada.gov.ua.
41. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // www.rada.gov.ua.
42. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14 січня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
43. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. // www.rada.gov.ua.
44. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України від 8 червня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
45. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. // www.rada.gov.ua.

- 46.Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 9 лютого 2001 р. // www.rada.gov.ua.
- 47.Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 6 квітня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
- 48.Про передачу об'єктів права державної і комунальної власності: Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст.228.
- 49.Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 41. – Ст. 188.
- 50.Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
- 51.Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 11. – Ст. 52.
- 52.Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17 жовтня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 32. – Ст. 453.
- 53.Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
- 54.Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року // Голос України. – 1997. – № 150. – 13 серпня.
- 55.Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року // Голос України. – 2003. – 29 липня.
- 56.Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 106. - 11 червня.
- 57.Про плату за землю: Закон України від 3 липня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 38. – Ст. 560.
- 58.Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46-47. – Ст. 280.
- 59.Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.
- 60.Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 282.
- 61.Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
- 62.Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
- 63.Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5 червня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 124. – 9 липня.

64. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №5-6. – Ст. 39.
65. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 138. – 31 липня.
66. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 268.
67. Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 17 червня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. – № 27.
68. Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину" // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 5-6. – Ст. 53.
69. Про бджільництво: Закон України від 2 лютого 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 21. – Ст. 157.
70. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 року // Голос України. - 2003. - 28 січня.
71. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18 жовтня 2005 року // Урядовий кур'єр. – 2005. – 16 листопада.
72. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 50. – Ст. 533.
73. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 47. – Ст. 513.
74. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 50-51. – Ст. 310.
75. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91.
76. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 34. – Ст. 352.
77. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 року // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 168. – 7 вересня.
78. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 41. – Ст. 188.
79. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. – № 38 – Ст.313.
80. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі: Постанова Верховної Ради України від 13 березня 1992 року № 2200 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 25. – Ст. 355.
81. Про стан дотримання законодавства України щодо видачі державних актів на право власності на землю, сертифікатів на земельну частку (пай) та їх обігу; про дотримання законодавства України щодо виділення в натурі (на місцевості), використання та обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення: Постанова Верховної Ради України від 22 травня 2003р. № 882 // Голос України. – 2003. – № 115-116 – 24 червня.

82. Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян в процесі реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 29 січня 2001 року № 62/2001 // Офіц. вісник України. – 2001. – № 5. – Ст. 38.
83. Про додаткові заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення: Указ Президента України від 21 лютого 2002 року № 170 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 9.
84. Питання Міністерства аграрної політики України: Указ Президента України від 7 червня 2000 р. № 772/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 23. – Ст. 933.
85. Про затвердження Порядку перетворення у процесі приватизації державних, орендних підприємств і підприємств із змішаною формою власності у відкриті акціонерні товариства: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 року № 1099 // www.rada.gov.ua.
86. Про підприємства, що приватизуються з урахуванням особливостей, визначених законодавством для агропромислового комплексу: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 1996 р. № 638 // www.rada.gov.ua.
87. Про порядок викупу земельних ділянок громадянами (понад норму, яка приватизується безкоштовно) для ведення фермерського або особистого підсобного господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2000 року № 118 // www.rada.gov.ua.
88. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 листопада 2006 р. № 1541 // www.rada.gov.ua.
89. Про реорганізацію Державного комітету України по земельних ресурсах: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 69 // www.rada.gov.ua.
90. Питання Державного департаменту ветеринарної медицини: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1075 // www.rada.gov.ua.
91. Про затвердження Положення про Державну фармакологічну комісію ветеринарної медицини: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2007 р. № 807 // www.rada.gov.ua.
92. Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2007 р. № 42 // www.rada.gov.ua.
93. Про утворення Державного комітету рибного господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2006 р. № 1523 // www.rada.gov.ua.
94. Про затвердження типових положень про Головне управління агропромислового розвитку обласної, управління агропромислового розвитку Севастопольської міської, районної державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 967 // www.rada.gov.ua.
95. Про затвердження типового положення про інспекції якості та формування ресурсів сільськогосподарської продукції обласної, Севастопольської міської

- державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2000 року № 1568 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 43.
96. Про затвердження Положення про Державну інспекцію з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 2004 року № 65 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 3.
97. Про затвердження Типового положення про інспекції державного технічного нагляду обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 1996 року № 59 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – № 5. – Ст. 170.
98. Про утворення Державної інспекції з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1429 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 37.
99. Про затвердження типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2003 року № 220 // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 50 – 17 березня.
100. Про затвердження порядку державної реєстрації договорів оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1998 року № 2073 // Урядовий кур'єр. – 1999. – № 16-17. – 28 січня.
101. Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. № 502 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 15. – С. 87.
102. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. № 1531 // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 196. – 23 жовтня.
103. Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2002 р. № 449 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 753.
104. Про затвердження форми сертифіката на право на земельну частку (пай) і зразка книги реєстрації сертифікатів на право на земельну частку (пай): Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1995 р. № 801 // Зібрання Постанов Уряду України. – 1996. – № 2. – Ст. 63.
105. Про внесення змін до Положення про порядок приватизації майна підприємств і організацій рибної галузі: Наказ ФДМ та Мінагрополітики України від 12 вересня 2000 року № 1898/175 // www.rada.gov.ua.
106. Положення про приватизацію переробних підприємств лісового господарства: Затверджене Наказом Мінлісгоспу і ФДМ України від 28 вересня 1996 року № 107/1040 // www.rada.gov.ua.
107. Про затвердження Положення про Головну державну інспекцію захисту рослин "Головдержзахист": Наказ Міністерства аграрної політики України від 18 червня 2007 року № 422 // www.rada.gov.ua.

108. Положення про Українську державну помологічно-ампелографічну інспекцію, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 20 березня 2003 року № 140 // www.rada.gov.ua.
109. Про затвердження Положення про Центральну галузеву дегустаційну комісію з оцінки якості м'ясо-молочних продуктів в системі Міністерства аграрної політики України та Інструкції про порядок проведення оцінки якості м'ясо-молочних продуктів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 25 квітня 2006 року № 213 // www.rada.gov.ua.
110. Про Державний технологічний центр охорони родючості ґрунтів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 1 вересня 2000 року № 167 // www.liga.gov.ua.
111. Про затвердження Положення про Державну службу з карантину рослин України № 310 наказ Міністерства аграрної політики України від 8 травня 2007 року № 140 // www.rada.gov.ua.
112. Положення про Державну інспекцію з охорони прав на сорти рослин: наказ Державної служби з охорони прав на сорти рослин від 16 січня 2003 року № 17-1 // www.liga.gov.ua.
113. Про затвердження Положення про Державну хлібну інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну державну хлібну інспекцію: наказ Міністерства аграрної політики України від 21 жовтня 2004 року № 372 // www.rada.gov.ua.
114. Про затвердження Положення про Київську міську державну інспекцію по якості плодоовочевої продукції і тари: Наказ Мінагрополітики України від 25 лютого 2002 року № 55 // www.liga.gov.ua.
115. Про затвердження Положення про Українську державну насіннєву інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 23 березня 2004 року № 97 // www.liga.gov.ua.
116. Про затвердження Примірного положення про Державну насіннєву інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну, районну, міську, міжрайонну державну насіннєву інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 9 червня 2004 року № 219 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 15.
117. Про утворення Державної інспекції з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Наказ Мінагрополітики України від 11 травня 2004 року № 156 // www.liga.gov.ua.
118. Про затвердження положень про державні станції захисту рослин Автономної Республіки Крим і областей: Наказ Мінагрополітики України від 18 липня 2000 року № 127 // www.liga.gov.ua.
119. Положення про порядок ведення державного земельного кадастру, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 1993 р. № 15 // ЗПУ України. – 1993 р. – № 3.
120. Про створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1088 // www.liga.gov.ua.

121. Про вилучення і надання в оренду земельних ділянок для видобування корисних копалин із зміною їх цільового призначення та погодження місця розташування об'єкта від 26 вересня 2007 р. № 1173 // www.liga.gov.ua.
122. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу від 25 липня 2007 р. № 963 // www.liga.gov.ua.
123. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру оцінювачів з експертної грошової оцінки земельних ділянок від 18 липня 2007 р. № 941// www.liga.gov.ua.
124. Положення про моніторинг земель: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 1993 р. № 661 // ЗПУ України. – 1994 – № 1.
125. Методика грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів: Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 1995 р. //Урядовий кур'єр. – 1995. – 4 квітня.
126. Про розміри, порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що підлягають відшкодуванню: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. № 1279 // www.liga.gov.ua.
127. Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2024// www.liga.gov.ua.
128. Про затвердження Порядку державної реєстрації договорів оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1998 р. // Землевпорядний вісник. – 1999. – № 1.
129. Про затвердження Положення про технічний паспорт земельної ділянки, яка виставляється на земельні торги: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2002 р. № 648 // www.liga.gov.ua.
130. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. № 1531 // www.liga.gov.ua.
131. Про утворення Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2002 р. № 1958 // www.liga.gov.ua.
132. Про затвердження типових положень про територіальні органи земельних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 200 // www.liga.gov.ua.
133. Про створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1088 // www.liga.gov.ua.
134. Порядок користування землями водного фонду: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 1996 р. № 502 // www.liga.gov.ua.
135. Про затвердження Правил відтворення лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 303 // www.liga.gov.ua.

136. Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 1998 р. № 1012 // www.liga.gov.ua.
137. Правова охорона магістральних трубопроводів, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р. № 1747 // Урядовий кур'єр. – 2002. – 4 грудня.
138. Порядок визначення і відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. № 284 // ЗП Уряду України. – 1993. – № 10.
139. Методика грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 1995 р. № 213 // Урядовий кур'єр. – 1995. – 4 квітня.
140. Порядок розгляду органами Державного комітету України по земельних ресурсах справ про адміністративні правопорушення земельного законодавства: Затв. Наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 8 квітня 1993 р. № 25 // www.liga.gov.ua.
141. Про Порядок консервації земель: Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 17.10.2002 р. № 175 // www.liga.gov.ua.
142. Про затвердження Порядку проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок: Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 09.01.2003 р. № 2 // www.liga.gov.ua.
143. Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення землевпорядних та землеоціночних робіт: Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державного комітету України по земельних ресурсах від 18.03.2003 р. № 30/64 // www.liga.gov.ua.
144. Про затвердження Тимчасового порядку ведення державного реєстру земель: Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 02.07.2003 р. № 174 // www.liga.gov.ua.
145. Про затвердження Порядку планування та проведення перевірок з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель: Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 12.12.2003 р. № 312 // www.liga.gov.ua.
146. Про Порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів: Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах, Міністерство аграрної політики України, Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, УААН від 27.01.2006 р. № 18/15/21/ за № 388/12262 // www.liga.gov.ua.
147. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: Затв. Наказом Мінекобезпеки від 27 жовтня 1997 р. № 171
148. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ" від 16 квітня 2004 р. № 7. // www.liga.gov.ua.

Навчальні посібники та підручники:

1. Академічний курс Екологічне право України: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2008. – 720 с.
2. Андрейцев В.І., Балюк Г. І., Бобкова А. Г., Ковальчук Т. Г., Краснова М. В. Екологічне право. Особлива частина: Підручник для студ. юрид. вузів і факульт. Повний академічний курс / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. Юрид. фак. / Андрейцев В.І. (ред.). — К.: Істина, 2001. — 544 с.
3. Андрейцев В.І. Екологічне і земельне право України: Практикум для студ. юрид. вузів і фак. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 271 с.
4. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка — К.: Знання-Прес, 2002. — 332 с.
5. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Європейський ун-т управління, безпеки та інформаційно-правових технологій. Факультет охорони навколишнього середовища; Юрблагодійконсалтинг. — К.: Атіка, 2001. — 216 с.
6. Малишко М.І. Екологічне право України: Навч. посіб. / В.З. Янчук (ред.). — К.: Видавничий Дім "Юридична книга", 2001. — 389 с.
7. Попов В.К., Гетьман А.П., Разметаєв С.В., Шахов В.С., Кулініч П.Ф. Екологічне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / В.К. Попов, А.П. Гетьман (ред.). — Х.: Право, 2001. — 480 с.
8. Тищенко Г.В. Екологічне право: Навч. посіб. - К.: ТП Пресс, 2003. - 256 с.
9. Сівак В.К., Солодкий В.Д. Природоохоронне інспектування: Навч. посіб. — Чернівці: Зелена Буковина, 2003. — 199 с.
10. Аграрне право України: Підручник. / За ред. В.З. Янчука. — 2-е вид., перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 2000. — 720 с.
11. Аграрне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. — Х.: «Право», 2003. — 240 с.
12. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навч.-практ. посібник. — Харків.: Одиссей, 2003. — 447 с.
13. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. — Науково-навч. посібник / За ред. Н.І. Титової. — Л.: ПАІС, 2005. — 368 с.
14. Єрмоленко В.М., Курило В.І., Кирилюк Т.С. Правове забезпечення охорони та раціонального використання земельних ресурсів. Навчальний посібник / За заг. ред. В.І. Курила. — К.: Магістр – XXI сторіччя, 2007. — 248 с.
15. Мірошніченко А.М. Земельне право України. Навч. посібник. — К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. — 432 с.
16. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник / За ред. В.М. Єрмоленка. — К.: Магістр XXI сторіччя, 2006. — 384 с.
17. Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства / За ред. А.П. Гетьмана, В.З. Янчука. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 624 с.
18. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм. Навчальний посібник. — К.: Знання, 2006. — 271 с.
19. Аніщенко В.О., Боровий В.О. Моніторинг і охорона земель: Навчальний посібник. — К.: КНУБА, 2003. — 176 с.

20. Земельне право: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. / За ред. В.І. Семчика, П.Ф. Кулинич. — К.: ІнЮре, 2001. — 424 с.
21. Земельне право України: Підручник / За ред. М.В. Шульги. — К.: Юрінком Інтер. — 2004. — 368 с.
22. Бобкова А.Г. Рекреационное право: Учеб. пособие для студ. спец. "Правоведение" / Донецкий национальный ун-т. — Донецк, 2000. — 249 с.
23. Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К., Анісімова Г.В., Гордєєв В.І. Екологічне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / А.П. Гетьман, М.В. Шульга (ред.). — Х.: Право, 2005. — 384 с.
24. Гетьман А.П. Вступ до теорії еколого-процесуального права України: Навч. пос. для студ. юрид. спец. вузів / АПрН України; Націон. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х.: Основа, 1998. — 205 с.
25. Дмитренко І.А. Екологічне право України: Підручник для вузів / Націон. акад. внутр. справ України. — 2 вид. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.

Навчальна література:

1. Проблемы теории аграрного, природоресурсового и экологического права и методики преподавания в юридических вузах России аграрно-правовых и эколого-правовых дисциплин: Материалы международного научно-методологического семинара / Ред. Г.Е. Быстров, Т.С. Бакунина // Государство и право. — 1999. — № 5. — С. 55-70.
2. Вовченко В.В., Варфоломеева Т.В., Малышко Н.И., Стеценко М.П. Чернобыльская катастрофа и права человека / Украинская экологическая ассоциация "Зелений світ". — К., 2003. — 35 с.
3. Гавриленко Б.Б. Економіко-правові важелі раціонального природокористування: Навч. посіб. — Запоріжжя: Полиграф, 2004. — 144 с.
4. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства / Верховна Рада України; Інститут законодавства. — К.: АТ "Книга", 2002. — 634 с.
5. Голуб С.А. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання / Вищий навч. заклад "Націон. акад. упр-ня". — К.: Азимут-Україна, 2004. — 148 с.
6. Давидок В.П., Мовчан Я.І., Парчук Г.В., Титар В.М., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / Міжвідомча координаційна комісія з питань збереження біологічного та ландшафтного різноманіття / Я.І. Мовчан, Ю.Р. Шеляг-Сосонко (ред.). — 2 вид. — К.: Хімджест, 2003. — 62 с.
7. Демиденко В.В. Міжнародно-правова основа національного морського права України (теоретичні аспекти). — Одеса: АО БАХВА, 1995. — 103 с.
8. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів / Верховна Рада України; Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — К.: Парламентське видавництво, 2003. — 300 с.
9. Дудоров О.О. Відповідальність за злочини проти довкілля: Науково-практичний коментар розділу VIII Особливої частини нового КК України /

- Азовський регіональний ін-т управління при Запорізькому держ. ун-ті. — Бердянськ : АРІУ при ЗДУ, 2001. — 84с.
10. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України. Актуальні проблеми практичної теорії. — К.: «Знання», 2005. — 445 с.
 11. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. — Одеса, 2000.
 12. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика. Монографія — К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2005. — 304 с.
 13. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. — К.: Видавничий дім Ін Юре, 2007. — 896 с.
 14. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» // За ред. В.В. Носіка. — К.: Кондор, 2004. — 252 с.
 15. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 544 с.
 16. Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. Монографія / За ред. В.І. Семчика — К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. — 216 с.
 17. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища: Навч. посібник / Львів. націон. ун-т ім. Івана Франка; Благод. фонд "Екоправо-Львів". - Л.: Екоправо-Львів, 2004. - 256 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Законодавство України:

1. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main> — інформаційно-пошукова система по законодавству;
2. <http://search.ligazakon.ua> — інформаційно-пошукова система по законодавству;
3. <http://www.legal.com.ua> — інформаційно-пошукова система по законодавству;
4. <http://www.leonorm.com> — нормативні документи зі стандартизації;
<http://www.building.kharkov.ua> — нормативні документи у галузі будівництва; <http://dnop.com.ua> — нормативні акти з охорони праці.

Органи влади:

1. <http://portal.rada.gov.ua> — Верховна Рада України;
2. <http://www.president.gov.ua> — Президент України;
3. <http://www.kmu.gov.ua> — Кабінет Міністрів України;
4. <http://www.scourt.gov.ua> — Верховний Суд України;
5. <http://www.reyestr.court.gov.ua> — Єдиний державний реєстр судових рішень.